

**ODEZWA DO MIESZKAŃCÓW BYŁEGO WIELKIEGO
KSIĘSTWA LITEWSKIEGO**

(22 kwietnia 1919 r.)

Dnia 19 kwietnia 1919 oddziały wojska polskiego pod osobistym dowództwem Piłsudskiego zdobyły Wilno. W trzy dni później Piłsudski wydał niżej przytoczoną odezwę. Zawiera ona najgłówniejsze zasady, jakimi Piłsudski chciał się w najbliższym czasie kierować w stosunku do mieszkańców byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Odezwę podyktował Piłsudski Jerzemu Osmołowskiemu, Komisarzowi Generalnemu Zarządu cywilnego Ziem Wschodnich, który ma jej brulion z poprawkami Piłsudskiego.

Odezwę podajemy według «Monitora Polskiego» z 28 kwietnia 1919 r.

Do mieszkańców byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Kraj wasz od stukilkudziesięciu lat nie zna swobody, uciskany przez wrogą przemoc rosyjską, niemiecką, bolszewicką — przemoc, która, nie pytając ludności, narzucała jej obce wzory postępowania, krępujące wolę, często łamiące życie.

Ten stan ciągłej niewoli, dobrze mi znany osobiście, jako urodzonemu na tej nieszczęśliwej ziemi, raz nareszcie musi być zniesiony i raz wreszcie na tej ziemi, jakby przez Boga zapomnianej, musi zapanować swoboda i prawo wolnego, niczym nieskrępowanego wypowiedzenia się o dążeniach i potrzebach.

Wojsko polskie, które ze sobą przyprowadziłem dla wyrzucenia panowania gwałtu i przemocy, dla zniesienia rządów krajem wbrew woli ludności, — wojsko to niesie wam wszystkim wolność i swobodę.

Chcę dać wam możność rozwiązania spraw wewnętrznych, narodowościowych i wyznaniowych tak, jak sami sobie tego życzyć będziecie, bez jakiegokolwiek gwałtu lub nacisku ze strony Polski.

Dlatego to, pomimo, że na waszej ziemi grzmiały jeszcze działa i krew się leje, — nie wprowadzam zarządu wojskowego, lecz cywilny, do którego powoływać będę ludzi miejscowych, synów tej ziemi.

Zadaniem tego zarządu cywilnego będzie:

1) Ułatwianie ludności wypowiedzenia się co do losu i potrzeb przez swobodnie wybranych przedstawicieli. Wybory te odbędą się na podstawie tajnego, powszechnego, bezpośredniego, bez różnicy płci głosowania.

2) Danie potrzebującym pomocy w żywności, poparcie pracy wytwórczej, zapewnienie ładu i spokoju.

3) Otoczenie opieką wszystkich, nie czyniąc różnicy z powodu wyznania lub narodowości.

Na czele zarządu postawiłem Jerzego Osmołowskiego¹⁾, do którego bezpośrednio, lub do ludzi, przez niego wyznaczonych, zwracajcie się otwarcie i szczerze we wszelkiej potrzebie i sprawach, które was bolą i obchodzą.

Wilno, 22 kwietnia 1919 r.

Józef Piłsudski.

PRZEMÓWIENIE NA PRZYJĘCIU WYDANYM PRZEZ JERZEGO OSMOŁOWSKIEGO

(22 lub 23 kwietnia 1919 r.)

Na przyjęciu wydanym dnia 22 lub 23 kwietnia 1919 w Wilnie przez Jerzego Osmołowskiego, obejmującego w owych dniach urząd Komisarza Generalnego Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich, Piłsudski wygłosił niżej przytoczone przemówienie. Zostało ono ogłoszone przez K. Świtalskiego w «Niepodległości» t. XV, str. 417 na podstawie notatek, zrobionych przez niego podczas przemówienia.

Notatki te nie zawierały informacji, w którym dniu to przemówienie zostało wygłoszone. Data ustalona została na podstawie relacji Jerzego Osmołowskiego.

Przeżywam z Panami chwilę odetchnienia. Znajduję się wśród Panów, zajętych cywilną pracą, wśród ludzi, którzy nie żyją wojną. Z ulgą widzi się kraj, gdzie krówki się pasą, ludzie orzą. Kocham żołnierza i kocham wojnę ze wszystkimi jej okropnościami. Żołnierz jest potęgą, ale wszystkiego dać on nie może. Co zaczął żołnierz, tego dokończyć musi cywil. Będziecie musieli, Panowie, urządzić dożynki krwawego żniwa, tak, by potomność wiedziała, że żołnierz nie chce tylko krew zbierać.

Za dożynki, za spokojne Wilno podnoszę ten toast.

¹⁾ Administracja cywilna ziem polskich na Kresach Wschodnich należała wówczas do t. zw. «Generalnego Komisarza Cywilnego przy rządzie wojskowym Kresów Wschodnich». Był nim najpierw prof. Ludwik Kolankowski, a potem Jerzy Osmołowski.